

Seneca

---

4 opusculo

X

1732

1732

cat. 1.
Hunc libꝝ composuit Seneca nobilissimus orator ad Gallionem amicū suum contra oēs impetus & machinamenta fortune. Fecit aut̄ illū sub dialogo: ut sit Sensus cōquerens: & Ratio confortans. Liber aut̄ iste & sensuū maiestate & elogi claritate: & sniaz breuitate refulget.

Incipit liber Senecę de Remediis fortuitorum.

Incet cunctoꝝ poetarum carmina gremiū tuum semp illustrent: aliqñ deliberās hoc tibi opusculū pro accidentibus casibus dirigere curauī qđ non precedentes sed posterī narrabant. Vnde ergo incipiendum tibi uidetur a morte. Ab ultimo inquis immo a maximo ad hoc precipue gens humana contremit: nec ī merito uidetur sibi hoc facere. Ceteri enī timores hñt aliquem post se locū. mors aut̄ omnia abscindit: alia nos torquent. mors aut̄ omnia deuorat. oīm q; horremus exitus. Ad hanc spectat alioꝝ per circuitū. etiā qui aliud se nō timere indicant. hoc timent. quicqđ aliud extimescimus: h; aut̄ remediū aut̄ solatiū. Sic ergo te forma ut si qđ tibi palinā mortē minet: oēs terriculas edulas. Vale.

De morte Sensus conquerit̄.

Orieris. Ratio confortet. Ista hōis natura nō pe na est. S. Morieris. R. Hac conditione intraui ut exirem. S. Morieris. R. Gentiliū lex est: qđ acciperis reddere. S. morieris. R. pegrinatio est uita: cū multum ambulaueris redeundū est. S. morieris. R. puta bam te aliquid noui dicere: ad hoc ueni. hoc ago. huc me singuli dies ducūt. nascenti mihi ptinus natura posuit hūc terminū. quid habes qđ indiges hec uerba iurauī. S. morieris. R. stultum est timere qđ uitare nō possis. istud nō effugiet etiā qui distulit. S. morieris. R. nec prius nec ultimus: omnes me antecesserūt: oēs sequent̄. S. morieris. R. nihil graue est qđ semel alienū es meū: noui hoc equidem cū eo creditore contraxi cui detorque. nō possim. S. morieris. R. dū melius q; nemo mihi istud minari im

mortalis potest. S. Morieris. R. Hic est humani officii finis. quid sanus exactorem moleste tulit. quo transit orbis ego transibo. quid ego nescio me esse animal rationale & mortale. cū rationale est & mortale. S. Morieris. R. ad hanc conditōem cuncta gignunt & qd cepit desinit

¶ Additio. Sensus.

Ori timeo. R. & nasci timuisses. & uiuere. Vite lumen initium mortis est. Vita ipsa cursus ad mortem seuerius mors quedā. Quicqd natū est mori. quicquid mori natum erat. S. mortem metuo. R. nihil ē metuendū qd affert necessitas nature. S. Animus mortem timet. R. si sibi supuacius timor immortalis est enim ipse si corpori suo hosti curam gerere pietas debita. S. mortem horreo. R. Ratio. si quid in morte male est id ipsum metus mortis exasperat. At si nihil malum ipse metus est malum Stulticia est malū suum uel augere ul' facere S. morieris R. Immo carnis tributū nature debitum persolues mox futurus liber. Fac libens quod ul' nolens faceres Cupias quodcūq; necesse est. Nō est utilius imo quidē non est aliud in necessitate consiliū. Quicqd fit a uolente fit leuius & desit esse necessitas si uoluntas accesserit. S. In freto morieris. R. non ubi sed qualiter moriaris ad rē pertinet. S. Quo deuenient opes. R. Vnde uenerūt reuertentē hoc est ad fortune manus inde rursus sis tedijs cōferas lucrū uoces defles gemis miserū te clamitas qd opibus excussus es: tuo uicio ista tibi iactura tā tristis ē. Nō tam moleste feceres si tanq̄ pditurus habuisses. S. Pecuniā perdidisti. R. Nempe q̄ ut tu hñs aliū ante perdididerat.

¶ De amissa pecuniā. Additio. Sensus.

Pecuniā amisi. R. Et cū illa curas multas: periculūq; perpetuum. S. Perdidisti pecuniā. R. Et laborem custodie: & perdendi metum. Sic pdeno pecuniā duo bona unūq; p̄stātius amissa securitatem & requiem inuenisti. S. Pecuniā perdidisti. R. Bene

si te illa non perdidit: qđ multis iam possessoribus fecit.
 S. Pecuniā amisi. R. Si te adco non tue quoq; cruceāt iac-
 ture tibiq; uel alienum demi doles disce illa conquire/
 re que tua sunt propria atq; perpetua quoz & acquisitio
 facilior & possessio nobilior certiorq; uirtutem si quesie-
 ris non amittes. S. Perdidit pecuniā. R. Experfectus es: te
 diuitem somniabas. S. Pecuniā magnam amisi. R. Ma-
 gnum pondus & durum & graue simul custodis officiū
 S. amisi pecuniā quā amabam. R. Turpi amore relaxa-
 tus es: nam amor pecunie auaricia est: minus hanc ama-
 bis hanc optabis minus: nam & illud saturicū expimen-
 to cognitū qđ minus hanc optat qui non hēt: optāda aut
 amissio ē magni etiā boni cui inseparabile malū maius ad-
 iunctū sit. Plures multo pp opes q̄ ppter inopiā perire.

¶ De amissione oculorum. S.

Culos perdidit. R. Habet uxor suas uoluptates.
 S. Oculos perdidit. R. Quarū multis cupiditati/
 bus uia incisa est. quaruz multis hominibus ca-
 rebo quos ne uidere uellem uel eruendi erant. Non intel-
 ligis partem innocentē esse recitatem. Hic oculi adulteri-
 um monstrant: hinc incestū: hin domū quā cōcupiscat:
 hic urbē. Irritamenta sunt uiuoz duces scelez fōnta ma-
 licie.

¶ De cecitate. Additio. S.

Culos perdidit. R. O quot simul uite fastidia pdi-
 disti. quot feda spectaculoz ludibria non uidebis
 multis uiciis obstructū iter. S. Oculis careo. R. Culpis ca-
 reo. R. Culpis careres plurimis si his ppetuo caruisses. S.
 Audituz pdidi. R. Adulantiū iam susurros atq; obtrectā-
 tium iurgia euasisti. S. Mutus factus sum. R. Perdidisti
 menciendi consuetudinē: si muti fuissent Cicero & De-
 mosthenes & diutius uixissent & leuius obiissent.

¶ De amissione liberoz. S.

Misi liberos. R. stultus es qui fles mortē mortali-
 um. Quod hic aut nouum aut miruz est. Quā

raram est sine isto casu domus. Quid si infelicem uoces
arborem q̄ stante ipsa cadunt poma & hic tuus fructus
est. Nemo extra ictū uulneris positus est: ducunt̄ ex ple
beia domo imatura funera: ducuntur & ex regia: non est
idem fati ordo qui et etatis. Non quomodo quisq; uenit
emittitur: quid tñ hic est q̄ indigneris. Quid contra ex
pectatōem tuam euenit perie perituri. S. Sed ego illos su
perstites optaueram. R. sed hoc nemo tibi promiserat. S
perierunt libri mei. R. Habeant illi cuius magis essent q̄
tui. Apud te precario morabant̄. educandos tibi illos for
tuna mandauerat recepit illos non abstulit.

¶ De amissione filii. Adiutio. S.

Misi filium. R. Melius dic premisi secuturus ci
to quidem fortassis hodie: & scimus an hac ip̄a
hora. nulla uite fides est. S. Amisi filiū. R. Ami/
sisti simul & metus multos infinitamq; materiā curaz et
solicitudinū quibus ut careres uel tibi uel filio morien/
dū fuit. Securū patrem mors sola facit. S. Filium amisi.
R. Si pium nil est iam q̄ illi metuas in tuto est: at si impi
um tuoz numeratoz annoz tuo stimulum senectutis ex
tulisti: perdidisti forsitan qui te perditū optabat. S. Filiū
pdidi. R. si uirtutez preditū gaude q̄ humeris: at si uicio
preditū gaude saltem q̄ amiseris utrobicq; nature bñfici/
um agnosce q̄ talem dedit seu abstulit. S. Acerba morte
filii deiectus sum. R. an non anaxagorā audieris an obli/
tus eras te genuisse mortalem. non affligit sapiens libero
rum amissione non amicoz eodem animo fert illorum
mortem quo suū expectat. S. extinctum fleo filium uni
cum. R. si fleturus eras morientem & nascentem fletes
nunc mori desiit. tunc seperat. illi uixeras. uiue iaz tibi. S
infantis filii casū miserabilē fleo. R. humanū nihil fien
dum premeditata esse debent si non sunt non casum filii
sed iusticiam tuam de fle & conditionis obliuionem.

¶ De Naufragio. S.

198
3
—
Aufragium feci. R. Cogita non q̄ perdidideris sed
q̄ euaseris. S. Nudus exii. R. Sed existi. S. omnia
perdididi. R. sed cum omnibus perire potuisti.

¶ De latronibus. S.

N latrones incidi. R. alius in accusatores: alius in
fures: alius in fraudatores. Plena insidiis uia est.
Noli queri quid incideris: sed gaude q̄ effugeris.

¶ De inimicis. S.

Nimicos graues hēo. R. quō aduersus feras mu/
nimenta conquires quō aduersus serpentes sic ad
uersus inimicos auxilia circumspecte: quibus illos aut ar/
ceas aut compescas aut quod optimum est places.

¶ De exilio. S.

N exilium eo. R. imo forsan in requie sub ob/
tentu false miserie uera felicitas. Iam saltem ab
inuidia tutus eris. S. mittor in exilium. R. imo
in experimento tui uideris quem te in exilio preberas. si
succumbas exul uerus si consistis exilio clarus ut multi
olim qui iuncti & fulgidi per asperitates inceserunt. ut
sequentibus iter rectum ostenderent.

¶ De dolore. S.

Olor imminet. R. si exiguus est feramus. leuis est
patientia. si grauis est feramus non est gloria. S.
clamorem dolor exprimit. R. sed secreta non exprimat
Non potest homo dolori par esse nec rationi dolor. S.
dura est res dolor. R. imo tu mollis. S. Pauci dolorez fer/
re potuerunt. R. simus ex paucis. S. imbecilli natura fui/
mus. R. naturam infamare nolite. ille nos fortes genuit. S.
fugiamus dolorem. R. Quid q̄ illam sequit̄ fugientem
contemnite dolorem aut soluetur aut soluet.

¶ De paupertate. S.

Aupertas mihi grauis est. R. imo tu paupertati. Nō
in paupertate uicium est sed in paupere. Illa expe/
dita est hilaris & tuta. nescis te opinione non relaborare

Pauper es quia pauper uideris. S. pauper sum. R. nihil de
est auibus pecora in diem uiuunt feris in alimentū solitudo
sua sufficit. Accepit ille pecuniam ego & supbiā.

¶ De paupertate & damno Aditio. S.

Aupertas meū limen obsidet. R. non obsidet sed
custodit ultro illi ut occurras consulo ueniēti mi/
nime. sumptuosa & secura ac facilis hospes erit. S. Do/
mum meam paupertas irripuit. R. aduersus fures & pe/
iores furib9 uoluptates puigil excubitrix aduersus uulāi
morsus & infulsa iudicia atq; auaricie seu prodigalitates
infamiam qui raro alibi q̄ locupletuz sedet in limine ab
his malis nullo melius custodiri ingenio domus tua po/
tuit q̄ illa custodiet paupertas. S. opes cunctas trux fortu/
na preripuit. R. non tibi fecit iniuriam suum tulit. sed ue/
tus & nota hec ingrātudo est dati immemores memini
stis ablati. Itaq; rare atq; tepentes gratie crebre ac feruide
sunt querele. S. uictum uestitumq; necessariū amara fors
negauit. R. aliunde petendum uirtus liberalior q̄ fortuna
est nihil negat nisi quod & promissum noceat & nega/
tum proffit. nihil eripit nisi quod habuisse damnosum
amisisse utile sit. non differt non impropertat. non retra/
hit manum. non rugat frontem. non attollit supercilium
nullum despicit. nullum destituit. nullum uallit. non seuit
non irascitur. non murmurat non mutatur. una semper z
ubiq; est nisi q; magisq; degustata dulcior idies & propi/
us cōspecta sit pulchrior. Ut sis ergo uerus diues ab hac
posce non te fastidiet nec repellat. quis exerceat diffici/
les habet aditus primos. cetera prona iocunda facilia se/
mel ubi ad illam perueneris non senties paupertatem. S.
Spoliāuit me omnibus bonis meis fortuna. R. Fallit te
opinio malum commune mortalium nam profecto nō
bonis & ut bona promiserim non tuis sed que tua forsi/
tan uulgi more credideras miroq; si nondum intelligas
aliena. S. Fortuna me dudum & inopem liquit. R. Virtus

14
U

te uestiet uī respuis ac dītabit nisi forte pluris aurum & purpuram q̄ decorum generose mentis habitum facis quod si faceres tunc uere inopem nudūq; te dicerem. S. Domo familia necessariis atq; ornāmētis omnibus spoliatus: quid agam: quo me uertam. R. ad eas opes quib; spoliari nequeas que undiq; communitatum diuitem & ornatum prestent. S. Pauper sum in uita. R. Eris letior in morte nemo tam pauper uixit ut non moriens uellet uixisse pauperior. ¶ De impotentia. S.

On sum potens. R. Gaude impotens non eris. S.

Iniuriam accipere potero. R. Gaude facere nō poteris. S. Magnam pecuniā hēt. R. Hōiem illum iudicas. archa est quis errario quis plenīs inuidet oculis. & iste quem dñm pecunie existimas locus est. S. multum h; R. aut auarus aut prodigus est. Si prodigus non habebit si auarus non habet. Iste quem tu felicem admirantibus credis sepe dolet sepe suspirat. S. multi illum comittantur. R. Mel musce sequuntur. cadauera lupi. frumenta formice. predam sequitur ista turba non hominem.

¶ De amissione pecunie. S.

Ecuniam perdidī. R. nescis fortasse te illa perdidisset. S. Pecuniam perdidī. R. sed habuisti. S. Pecuniam perdidī. R. O te felicem si cum illa auariciā perdidisti. sed si manet illa apud te es tamen utrunq; felicior q̄ tanta mala materia subducta est. S. Pecuniam perdidī. R. Et illa quidem q̄ multos. Eris nunc in uia expeditior domi tutior. Non habebis sed non timebis heredem. Exonerat te fortuna si intelligis & tutiore posuit loco. qd̄ damnum putas remedium est.

¶ De decollatione. S.

Ed decollaberis. R. Quid interest an cesim moriar an pūctim. S. sed sepe ferieris & multi in te gladii conuenient. R. Quid refert q̄ multa sint uulnera non potest amplius q̄ unum esse mortiferum.

De morte in peregrinatione. S.
Ere gre morieris. S. Vnde cunq; ad infernos uia
una est. S. peregre morieris. R. hoc est in patria me
uiatico puenire. S. peregre morieris. R. Ego qd debeo sol
uere paratus sum uideat fenator ubi me appellet. S. Pere
gre morieris. R. Nulla terra alieno mortua est. S. morie
ris. R. non est grauior q̄ domi sumus.

De morte in iuuentute. S.
Ed iuuenis morieris. R. Optimū est ante q̄ optes
mori. S. iuuenis morieris. R. hoc eiqdē unū est qd
eque ac iuuenem q̄ ad senem ptinet. Non citamur ex cē
su. uel ex numeris annoꝝ. Et adoleſcētes & ipuberes ead
dem. fari necessitas ducit. Optimū est mori. cū iuuat ui
uere. Que. m uirtus est cū eiicaris exire. S. iuuenis mori
eris. R. Quicunq; ad extremum fati sui uenit senex mo
ritur. Non enī refert que sit hominis etas sed que sit me
ta. S. iuuenis morieris. R. Fortasse alicui malo me. subdu
cit fortuna & si nulli alii certe uel senectuti. Sen. iuuenis
mori eris. R. non refert quot annos habeam sed qd ac
cepim. Si plus uiuere nō possum hec est senectus mea.

De morte sine sepultura. S.
Nsepultus iacebis. R. Quid aliud huic responde
am. q̄ Virgilianū illud. Facilis iactura sepulchri.
facilis inq̄ sic ut nulla facilior. S. Nihil sentio non perti
net ad me iactura corporis insepulti. Si sentio omni se
pultura tormentum est. S. insepultus iacebis. R. Quid in
terest ignis an fera me consumat an tps. ultima. oim se
pultura. Istud non sentienti superuacū est sentienti onus.
S. insepultus iacebis. R. at tu combustus at tu obtusus: at
tu inclusus: at tu putridus: at tu euisceratus cōstrictus aut
traditus lapidi qui te paulatim edat & exsiccet. Nulla se
pultura est. non sepeliemur sed proiciemur. S. Non se
pelieris. R. Quid re tutissima trepidas ultra penarū om
nium terminū iste locus est. Vite multa debemus morti

nihil. Multe fortune licet innascentē inextinctum nihil. Non defunctorū causam sed uiuorū inuenta est sepultura ut corpora & uisu feda et odore amouerent. Alius terra obruit. alios flāma cōsumpsit alios lapis ad ossa redacturus cōclusit. sic non defunctis sed nr̄is oculis parcimus.

Additio. S.

N sepulturis abiciar. R. a litibus inuides an feris a piscibus: nam si metuis tibi baculū seu cnstodē iuxta te poni iube quo a cadauere depellatur. S. Ludis in malis meis profecto nil sentiam. R. quid ergo times quod non senties. nam si senties proba sentientem enim sepelire necare est. te nisi terra contexerit celum teget. Nontum est illud. Celo tegitur qui non habet urnam. S. defuncto mihi terra negabitur predurū. R. nō id durum: sed tu mollis qui nec sentiens ledi queas. S. Inhumatus linquar horridum auditu. S. Insepultus abiciar. R. age res tuas: curam banc linque uiuentibus.

¶ De egritudine. S.

Groto. R. Venit tps ut experimētum mei caperem. Non in mari tantum aut in prelio uir fortis apparet: exhibet etia3 in lecto uirtus. S. Egroto. R. non pōt illud toto seculo fieri aut ego febre3 relinq̄ aut ipsa me semper una esse non possumus. S. Egroto. R. cum morbo mihi res est aut uincetur aut uincet.

¶ De Maliloquio. S.

Ale de te loquuntur homines. R. sed male mouer si de me Marius. si Cato. si Lelius sapiens. si alter Cato. si Scipiones duo. ista loquerent. Nūc malis displicere laudari est. Non potest ullam auctoritatem habere sententia: ubi qui dānandus est male de te loquitur. S. Male de me loquunt. R. mouer si iudicio hoc facerent nunc morbo faciunt non de me loquuntur sed de se. S. Male de me loquuntur. R. Bene enim nesciunt loqui faciunt non quod mereor sed quod solent. Qui/

busdam enim canibus sic innatum est ut non pro ueritate sed pro consuetudine latent.

¶ De exilio. S.

Exulabis. R. Erras cū omnia feceris patriā meā transire non possum. oīm una est extra hanc nemo piici potest. S. Exulabis. R. Non patriā ubi interdicitur sed locus. In quācunq; terrā ueniā in meam uenio. Nulla terra exilium est sed altera patriā est. S. Non eris in patria. R. Patriā est ubi cunq; bene es: illud autem per quod bene est in homine nō in loco est in ipso in qua potestate est quid sit illud fortunū si enim sapiēs est peregrinat si stultus exultat. S. Exulabis. R. Hoc dicis alterius loci ciuitati donaberis.

¶ De exilio additio. S.

Re in exilium cogor & iubor. R. Si sponte peregrinatio erit non exilium & habeo. R. illud est peris quod amicos non habes.

¶ De amissione amici. S.

Micum perdidit. R. Iam enim te habuisse certū est. S. Amicū perdidit. R. Aliū quere & ibi eum quere ubi inuenias. Quere inter liberales artes inter recta et honesta officia quere in laboribus ad mensuras ista nō querit. Quere aliquē frugi. S. Perdidit amicū. R. Fortem aīm habe si unū erubescere si unicū Quid tu in tanta tempestate ad unam anchorā stabas.

¶ De amissione uxoris. S.

Xorem bonam amisi. R. Vtrum inueneras bonam an feceras si inueneras adhuc hāc te posse ex hoc intelligas licet quod habuisti si feceras bene spera res perit saluus est artifex. S. Sine uxore sum. R. Et sine aduersario. Iam tui rerumq; dominus tuarum esse incipis. S. Vxorem bonam & decoram perdidit. R.

Stulti est compedes suas quamuis aureas amare. S. Amisi uxorem bonam. R. Quod in illa probaba pudicitiaz q̄ multe diu custoditū pdiderunt decus q̄ multe inter bona matrimonialis ordinis esse ceperūt inter exempla numeratarum delectabat te fides eius q̄ multas ex optimis coniugibus pessimas uidemus ex diligentissimis solutissimas. Omnium quidem imperitoꝝ animus tamen maxime in lubrico mulieris est. Etiam si bonam uxorem habuisti non potes affirmare in illo eam permansuraz fuisse proposito. Nil est tam mobile q̄ feminarum uoluntas. nil tam uagum. Veterum matrimoniorum repudia cognouimus & fediores diuortio male coherentiaz quarum multe quos in adolescentia amauerunt in senectute communi reliquerunt. Quotiens anile diuortium risimus. q̄ multarum notus amor odio nociore mutatus est. S. Sed hec & fuit bona & fuisset R. Mors efficit ut affirmare sine periculo possis. S. Vxorem bonam amisi. R. Inuenies si nihil queris nisi bonam uxoreꝝ. Tu modo ne imagines pro auosq; prospexeris. nec patrimoniuꝝ cui iam ipsa nobilitas primo loco cessit. Ista diu cōforma non repugnabunt facilius reges animum nulla uanitate rerum tumentium. Non multum abest a conceptu uiri que se nimis suspicit duc bene institutam nec maternis inq̄natam uiciis non cuius auriculis utrinq; patrimonia bina dependent. non quā margarite suffocet. nō cui minus sit in dote q̄ in ueste. nō quā patente sella circūlatam per orbē populus ab oī parte eque maritus inspexit. cuius sarcinis domus non sit angusta. hanc facile ad mores tuos rediges quam nondum corruerunt publici corruptores. S. Vxorem bonam amisi. R. Non erubescis flere & intolerabileꝝ iacturā uocare. Hoc unū deest utrū lugeas an non. Cum maritū te cogitaueris & uirum cogita. S. Amisi uxorem bonaz. R. Soror recuperari bona non potest. nec mater uxor aduenticiuz bonū est.

Non est inter illa que semel unicuique contingunt. Multos tibi numerare possum quibus uxorem bonam iude tibus contingit melior. Mors. Exilium. Luctus. Dolor non sunt simplicia sed tributa uiuendi. Neminem illesum uita transmittunt. Felix est non qui aliis uidetur sed qui sibi uidetur. Vides autem quomodo rata domi sit ista felicitas.

¶ Finis.